

קול צופיין

קול צפֿיין נִשְׂאוּ קול יַחֲדוּ יַרְנִינוּ

757

יתרו תשע"ה השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה מהלכות לימוד תורה לגויים

התורה – אור לגויים

כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים

משה מבקש לשכנע את יתרו להישאר עם ישראל, ועל כן מספר לו את כל הנסים שנעשו להם במצרים: "וַיִּסְפֹּר מֹשֶׁה לְחֹתְנֹוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְפָרְעֹה וּלְמִצְרַיִם עַל אֹדֶת יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר קִמְצָתֶם בְּדֶרֶךְ וַיִּצְלַח ה'". בספר במדבר (י לא) משה מנסה לשכנע פעם נוספת את יתרו להישאר "וַיֹּאמֶר אֵל נָא תַעֲזֹב אֶתְנוּ כִּי עַל כֵּן יָדַעְתָּ חֲנַתְנוּ בְּמִדְבַּר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם: וְהָיָה כִּי תֵלֶךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יִשִּׁיב ה' עִמָּנוּ וְהַטְּבַנּוּ לָךְ" (ראה רמב"ן יח א).

התורה צריכה להאיר גם את הגויים. כך היה אברהם אבינו הולך ממקום למקום וקורא בשם ה' באוזני הגויים. כן גם אומרת לנו התורה: "וַיִּשְׁמְרֶתֶם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא חֲכֹמְתְכֶם וּבִינְתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֵת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וַאֲמָרוּ רַק עִם חָכֶם וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה" (דברים ד ו). השאלה היא האם וכיצד מותר ללמד גוי את התורה.

במתן תורה – העולם שותק ומחריש

האמת היא שבמתן תורה כל האומות שמעו את שם ה'. כך כתוב במתן תורה: "וַיְהִי קוֹלוֹת וּבְרָקִים". ובמדרש: "כול לא היו שומעין את הקול? תלמוד לומר 'קול ה' פָּחַן קול ה' בְּהֶדְר: קול ה' שָׁבַר אֶרְצוֹת וכו' קול ה' חָצַב לְהַבּוֹת אֶשׁ: קול ה' יָחִיל מִדְּבַר וכו'. קול ה' יְחַלְלֵל אֵלֹת וכו'. אמר בלעם לכל העומדים עליו: 'ה' עוֹ לְעַמּוֹ יִתֵּן פִּתְחוֹ וְאִמְרוּ: ה' יִבְרַךְ אֵת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם" (ילק"ש שמות יט ערה).

אפילו בעלי-החיים הושפעו ממתן תורה: "אמר רבי אבהו בשם ר' יוחנן: כשנתן הקב"ה את התורה, צפור לא צווח, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש קדוש, הים לא נודעזע, הבריות

לא דברו, אלא העולם שותק ומחריש ויצא הקול: 'אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים" (מדרש רבה שמות כט ט). אם כן, מה ההבדל בין ישראל לגויים? אלא שישראל קיבלו תורה והתחילו מיד בתהליך לשינוי רוחני. הם התנתקו מעבודה זרה, אימצו את התורה, את המוסר ואת הצדק. קיבלו אומץ להילחם בכנענים. הכול בשלבים. לעומתם קיבלו אומות העולם בהר סיני את השנאה לעם ישראל (שבת פט ע"א). שנה מתוך קנאה.

גם הגויים התחילו באותה שעה לעשות שינוי, אלא שאצלם היה מדובר בתהליך ארוך מאוד. העולם מתחיל לזנוח את האלילים ולהאמין באל אחד. התרבות העולמית משתנה. הגויים מאמצים לעצמם את חוקות התורה. את מצוות כיבוד ההורים ואת שמירת שבת (ביום ראשון או שישי). מקבלים על עצמם לא לרצוח, לא לנאוף ולא לגנוב, ולקיים מערכות משפט שעל פניה אין בה עדויות שקר. ואע"פ שיש בוודאי עוד רבות לתקן שם - הם בתוך התהליך.

ובמורא גדול – גילוי שכניה לישראל ולגויים

התהליך הזה התחיל אצל הגויים כבר ביציאת מצרים. הקב"ה מסביר למשה כי חלק מהסיבות להתארכות זמן היציאה ממצרים הוא כדי שעם ישראל יתבונן ויבין כי ה' מנהל את העולם. "וְלִמְעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בְנֵי וְבָן בְּנֵי אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלִיתָ בְּמִצְרַיִם וְאֵת אֶתְנִי אֲשֶׁר שָׁמְתִי בָם וַיִּדְעֻתֶם כִּי אֲנִי ה'" (שמות י ב).

התהליך מתארך גם כדי שהמצרים ידעו את ה' "וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ה' בְּנִטְיָתִי אֵת יָדִי עַל מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם" (שמות פרק ז ה). ובאמת החרטומים מבינים את הדבר כבר במכה השלישית. לעבדים זה לוקח קצת יותר זמן והם מבינים במכה השביעית. גם פרעה אומר "ה' הצדיק" ומבקש שיברכו אותו ביציאתם ממצרים. על זה אמרו חכמים "וּכְמִרְאָה גְדוֹל" זה גילוי שכניה. גם לישראל וגם לגויים. הכול חלק מהתהליך הגדול שבסופו כל העולם כולו יקרא בשם ה'.

כל ישראל נביאים

גם בקריעת ים סוף היה גילוי שכינה לכל ישראל. "רבי אליעזר אומר: מניין אתה אומר שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזמאל וכל שאר הנביאים?" על הנביאים נאמר: "וביד הנביאים אדמה". ואילו בשירת הים הייתה ראייה ממשית. שנאמר: "זה אלי ואנוהו" (מכילתא פרשת השירה פרשה ג. רש"י כאן).

כל עם ישראל מתנבא ו"רואה" את הכניסה ואת ההתיישבות בארץ-ישראל, אע"פ שהיא מתרחשת בפועל רק 40 שנה אחר כך. הם גם "רואים" בפועל את בית המקדש שייבנה על-ידי שלמה 480 שנה אחרי קריעת ים סוף ואומרים "מקדש א-דני פוננו יְדִיד". כולם הופכים לנביאים.

הם מצליחים באותה שעה "לראות" את הימים שבהם ה' ימלוך על העולם כולו. אירוע שיתרחש אלפי שנים מאוחר יותר. מחמת גודל הנבואה של עם ישראל כולו, אנו חוזרים ואומרים ה' ימלוך לעלם ועד" עשר פעמים בכל תפילת שחרית. לא פחות ולא יותר.

שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם
את גילוי השכינה הזה רואים גם הגויים. הם שומעים על קריעת ים סוף ומבינים שלאוקים יש תוכניות לנהל את העולם ולהביא את עם ישראל אל ארץ כנען. הם שומעים את הסיפור של פרעה האדיר שהוכה קשות וטבע עם כל חילו בים סוף. כל זה מבהיר להם שאף אחד לא יכול לעצור את אלוקים מלבצע את הברית שהוא כרת עם האבות: "שמעו עמים יְדָגוּן חיל אֲחֻז יִשְׁבִי פְלִשְׁתִּי: אִזּוּ נִבְהָלוּ אֱלֹפֵי אֲדוּם אֵילֵי מִזְבֵּחַ יִאֲחֲזֻמוּ רַעַד נִכְגּוּ כָּל יִשְׁבֵי כְנָעַן".

גם רחב אומרת אחרי ארבעים שנה: "כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים". ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי ה' אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" (יהושע ב).

חכמה בגויים – תאמין

מה הבינו אומות העולם בקריעת ים סוף שלא הבינו קודם לכן? חכמינו אומרים כי "אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים – תאמין" (רבה. איכה ב ג). ו"חכם עדיף מנביא", כי הוא "רואה את הנולד". מה החימו אומות העולם באותה שעה?

המשילו משל על אחד מגדולי החכמים של האומות שנקרא סיר אייזיק ניוטון. מספרים עליו שפעם הוא ראה תפוח נופל מהעץ. התבונן בדבר והבין שאלוקים יצר בעולם את כוח המשיכה שגורם לכדור הארץ למשוך אליו חפצים. התבונן בדבר והבין את כוחות המשיכה שבירה, בשמש ובשאר הכוכבים.

אף אחד לא "רואה" בעיניו את כוח המשיכה. אבל אחרי שמבינים אותו, אפשר "לראות" את ביטויו בכל מסלולו של כוכב או חפץ שנופל כאן בעולם הזה. אחרי שמבינים אותו אפשר לראות גם את העתיד, אפשר לנבא את המסלול שבו ינועו הכוכבים בעתיד, אפשר לדעת כיצד ינועו חפצים בעולם בהווה ובעתיד. וזה "חכם שרואה את הנולד".

נבואת ניוטון

כך היה בקריעת ים סוף. ישראל הבינו מה קורה ומה עתיד לקרות. גם האומות הבינו מה קורה ומה עתיד לקרות. ההבדל הוא בכך שישיראל אמרו שירה, ואילו הכנענים החביאו את רכושם והחריבו את בתיהם כדי שלא יירשום ישראל.

אייזיק ניוטון כותב כי מהתבוננות בעולם הוא מבין כי אלוקים הועיד לעם ישראל תפקיד מרכזי בגאולת המין האנושי כולו, ולכן שיבת היהודים למולדתם היא הכרחית וחיונית לעולם כולו. לדעתו היא תהיה במאה העשרים, הם יתחילו לחזור לארצם בשנות ה-80 המאוחרות של המאה

ה-19 והזעזוע הגדול יפקוד אותם בשנות ה-40 של המאה ה-20. אכן "חכמה בגויים – תאמין".

גילוי כבוד ה' – לעולם כולו

כל הנביאים אומרים כי גם בימות המשיח נזכה לגילוי שכינה כללי לכל העולם כולו. כך אומר ישעיהו הנביא: "ונגלה כבוד ה' ויראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר" (ישעיה מ ה). כן נאמר בספר יואל (ג) "ואחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר, ונבאו בנים ונבנותים. וקניכם חלמות יחלמו. בחוריקם חזינות יראו".

גם העבדים והשפחות יהיו נביאים. "וגם על העבדים ועל השפחות בנים יהפוך אשפוך את רוחי". והרד"ק אומר כי כוונת הפסוק היא על נוכרים ולא רק על בני-ישראל. נוכרים שיעבדו בארץ ישראל. כמו שאומר הפסוק: "ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אפרים וברכמכם" (ישעיה סא ה). הנוכרים הללו זוכים לנבואה "לפי שיעמדו בארץ ישראל ויעבדו את ישראל, תהיה להם רוח דעה והשכל".

מצד אחד יש סכנה גדולה בלימוד תורה לגויים עד שחייב מיתה. מצד שני, אם הלימוד הוא בשבע המצוות ששייכות להם – הרי הם במעלה גדולה כמו כוהנים גדולים

לימוד תורה לנוכרי

בשבע מצוות דידיהו

לעומת כל הגודל הזה, אנו רואים בגמרא (סנהדרין נט ע"א) כי לימוד תורה לגויים הוא דבר חמור: "אמר רבי יוחנן, גוי שעוסק בתורה - חייב מיתה, שצאמר (דברים לג) 'תורה צוה לנו משה מורשה' - לנו מורשה, ולא להם". מקשה הגמרא על האיסור: "מיתבי, הנה רבי מאיר אומר, מניין שאפלו גוי, ועוסק בתורה שהוא כהן גדול? שצאמר (ויקרא יח) 'אשר יעשה אתם האדם וחי בהם, כהנים, לויים, וישראלים, לא נאמר, אלא 'האדם', הא למדת, שאפלו גוי ועוסק בתורה, הרי הוא כהן גדול. הנהם - בשבע מצוות דידיהו".

לפי הגמרא רואים כי מצד אחד יש סכנה גדולה בלימוד תורה לגויים עד שחייב מיתה. ומצד שני, אם הלימוד הוא בשבע המצוות ששייכות להם – הרי הם במעלה גדולה כמו כוהנים גדולים (המיוחד בלימוד התורה של הכוהנים הגדולים, שהם מחוברים אל השורש. פעם בשנה הם פוגשים בקודש הקדשים את הלוחות ואת ספר התורה שכתב משה).

לנוצרים כן, לישמעאלים לא

הרמב"ם פסק להלכה את הגמרא הזאת והסביר כי עיקר החשש הוא שהם יחדשו לעצמם דת, כשם שעשה מוחמד, שלמד קצת יהדות מהיהודים וחדש דת לעצמו. "כללו של דבר אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצוות לעצמן מדעתן, אלא או יהיה גר צדק ויקבל כל המצוות, או יעמוד בתורתו ולא יסיף ולא יגרע" (הלכות מלכים פרק ט, ט. וראה מדרש תנחומא כי תשא לד).

בש"ת הרמב"ם (סימן קמט) נשאל האם יש איסור על כל בר ישראל להימנע מללמד גויים תורה חוץ משבע המצוות, והשיב כי בוודאי אסור ללמדו עד שיתגייר. אמנם "ומותר ללמד המצוות לנוצרים ולמשכסם אל דתנו", כי הם מאמינים בכתבי הקודש. הם מאמינים בנוסח התורה שלא נשתנה, אלא שהם מפרשים פירושים מוטעים. אם יעמידו אותם על הפרוש הנכון, אפשר שיחזרו למוטב. ואפילו לא יחזרו, כשרוצים שיחזרו, לא יבוא לנו מזה מכשול ולא ימצאו בכתוביהם דבר שונה מכתובינו.

לעומת זאת אין ללמד תורה לישמעאלים, כיוון שכאשר תראה להם מן הכתובים את טעותם, הם יגידו לך שנוסח התורה שלך לא מדויק וכי התורה השתנתה. "ויטעו כל גר וישראל, שאין לו דעת, ויהיה זה מכשול לישראל האסורין ביניהם בעונותם".

כן כותב המאירי (סנהדרין נט ע"א), שחי גם הוא בתקופת הרמב"ם: "ומכל מקום כל שהוא עוסק בעיקרי שבע מצוות ובפרטיהם ובמה שיוצא מהם, אף על פי שרוב גופי תורה נכללים בהם - מכבדין אותו אפילו ככהן גדול. שאין כאן חשש לטעות אחריו. שהרי אף בשלו הוא עוסק. וכל שכן אם חקירתן על דעת לבא עד תכלית שלימות תורתנו, עד שאם ימצאנה שלימה - יחזור ויתגייר. וכל שכן אם עוסק ומקיים עיקרי מצותיה לשמה אף בשאר חלקים שבה שלא משבע מצוות."

המלמדים גויים – מייילדים בניים לעבודה זרה

המהרש"ל הכיר נוצרים אחרים ממה שהכירו הרמב"ם והמאירי. הוא נולד בתקופת האינקוויזיציה שבה ניסתה הנצרות באכזריות רבה לרשת את מקומה של היהדות, ב"ה ללא הצלחה. בספרו "ים של שלמה" (סי' ט') הוא כותב: "ואוי להם לאותם שנמצאו במדינת ספרד ולועזי וארץ ישמעאל הלומדים תורת ה' עם האומות בעבור הנאתן ותשלום שכרן. הן המייילדים בניים לעבודה זרה. כי אח"כ הם מהפכים למינות כאשר שמענו וראינו בעונותינו הרבים".

לדעתו הלימוד לנוכרים רק מעורר אותם יותר ויותר לחשוב כאילו הם עם ישראל האמיתי. הם רוצים לגזול את ירושתנו או להפריד בינינו לבין התורה, שהיא לנו כמו אשה מאורסה.

תרגום התורה ליוונית

בעניין השאלה האם מותר ללמד לנוכרים תורה אפשר ללמוד גם מתרגום התורה ליוונית. בעת שנכנסו ישראל לארץ הם נצטוו לתרגם את התורה לשבעים לשון ולחרוט אותה על אבנים, כדי שיבואו אומות העולם וילמדו את התורה (דברים כז. סוטה לה ע"ב). משמע אפוא שתרגום התורה הוא דבר חיובי.

לעומת זאת כתוב ב"שולחן ערוך" שאחד הדברים הרעים שקרה לעם ישראל במהלך חודש טבת הוא תרגום התורה ליוונית. ב"שולחן ערוך" מופיע כי התרגום הזה היה כל כך רע, עד שבגללו בא חושך לעולם שלושה ימים (או"ח תק"פ). למה "תרגום השבעים" הביא חושך לעולם כולו?

כתב בעל ה"בן איש חי" כי הסיבה לחושך היא השינויים שהיוונים כפו על ישראל לעשות בתרגום השבעים. כאמור במסכת מגילה (ח ע"ב; ט ע"א). "שאם לא היה חרבן וגלות לא היו משנים ולא היו חוששים ממנו" וזה הסיבה לשלושה ימים של חושך.

כיתה שיש בה יהודים וגויים

בימינו נשאלו גדולי הפוסקים האם מותר ללמד בבית-ספר שיש בו תלמידים גויים לצד תלמידים יהודים. השיב על כך ה"אגרות משה" כי "קשה לומר שמוכרחין לעזוב פרנסתן אף שהיה זה מן הראוי לעשות כן". ולמה קשה? כיוון שאם יעזבו השואלים את בית הספר, מי ילמד את הילדים היהודים?

"ואם בשביל זה יתבטל כל בית הספר וילכו בשביל זה גם ילדי ישראל הכשרים לבתי ספר של המדינה שילמדו שם עניני כפירה הלא יותר טוב שלא יעזבו משרתם שלא יתבטל בית הספר, וגם אם הם יעזבו משרתן יקחו למורים מינים וכופרים וילמדו גם אל ילדי ישראל עניני כפירה ח"ו ג"כ הרי אדרבה אין להם להניח משרתם, אשר על כן אין לומר דבר זה" (אבן העזר חלק ד סימן כו).

קידוש השם

בעל שו"ת "שרידי אש" מספר על עצמו כי היה מרצה ליהדות במכללה שיש בה יהודים ונוכרים, ושאל את עצמו האם זה מותר. כמו כן דן בשאלה האם מותר להרצות שיעור תלמודי ברדיו באשר גם אינם יהודים שומעים שיעור זה (חלק ב סימן נו).

בתשובתו להתיר הוא הסתמך בין השאר על תשובת הרמב"ם והמאירי דלעיל. לדעתו עיקר האיסור ללמד תורה לנוכרים הוא כשהם לומדים גופי תורה בקביעות בספרים שלנו בעיון ובהעמקה, חומש ומפרשים ותלמוד ומפרשים. אבל להודיע לו דיני תורה ולהאירם באור האמת מותר.

הוא הסתמך גם על מנהגו של הרמב"ם ושאר גדולי חכמי ישראל שכתבו חלק מהספרים שלהם בלשון ערבית. אע"פ שלא כתבו ספרים אלו אלא בשביל בני-ישראל שלא ידעו שפה אחרת, הרי שלא נמנעו מכך למרות שידעו שעל-ידי כך יבואו גם נוכרים ויראו אותם.

עוד כתב כי אפשר שיש בזה משום קידוש השם, שעל-ידי כך ידעו לכבד ולהוקיר חוקות תורתנו הקדושה (כמו שכתב בש"ג הנ"ל) שנביאים וכתובים מותר ללמדו, שרואה בהם נחמות האמורים לישראל ותשובות שראוי להאמין לאפיקורסים, ועל ידי כך אפשר שישנו את דרכם (כן משמע ממה שכתוב במרומי שדה להגאון הנצי"ב ז"ל בחגיגה יג).

בגוי הבא להתגייר – מותר

מכל האמור לעיל ברור כי נוכרי שרוצה להתגייר – אפשר ללמדו. ואע"פ שלא ברור כי בעקבות הלימוד הזה הוא יתגייר, שאולי ייסוג בדרך או שבית-הדין לא יקבלו. כן משמע בפשיטות מכל המעשים במסכת שבת על שלושת הנוכרים שבאו להתגייר אצל שמאי הזקן והלל הזקן. בכל זאת הסתפק בדבר בשו"ת רע"א (סי' מ"א) ולא רצה לעשות מעשה להתיר ללמדו מקרא וסדר תפילה לפני שהתגייר. אבל אין המנהג כדעתו, ופוק חזי בכל מקום מלמדים נוכרים שרוצים להתקרב ליהדות כפי פשט הגמרא בשבת.

בהר סיני
העולם מתחיל
לזנוח את
האלילים
ולהאמין באל
אחד. התרבות
העולמית
משתנה. הגויים
מאמצים
לעצמם את
חוקות התורה.
את מצוות
כיבוד ההורים
ואת שמירת
שבת

שבע המצוות שמותר ללמד לנוכרים

להושיב דינים ושופטים בכל פלך

הזכרנו לעיל את הגמרא שאומרת כי מותר ללמד את הגויים שבע מצוות בני נח. והגמרא (סנהדרין נו ע"א) אומרת: "תנו רבנן: שבע מצוות נצטוו בני נח: דינין, וברכת השם, עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים, וגול, ואבר מן החי". מצוות הדינים היא "להושיב דינים ושופטים בכל פלך ופלך לדון בשש מצוות אלו ולהזהיר את העם" (רמב"ם הלכות מלכים פרק ט ד).

הגמרא לומדת איסורים אלו מהפסוק שנאמר לאדם הראשון. "ויצו ה' אלקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל". רבי יוחנן לומד מהמילה "ויצו" את החיוב להקים מערכת משפט. שהרי נאמר לשון ציווי גם באברהם אבינו: "פי' יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָכָה ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט". רבי יצחק לומד את חיוב הדינים מהמילה "אלקים". דכתיב "ונקרב בעל הבית אל האלקים".

משפט עברי לעומת הלכות נימוסים

מה ההבדל בין הלימוד של רבי יוחנן ללימוד של רבי יצחק? מסביר הרמ"א (שו"ת הרמ"א סימן י') שהמחלוקת היא האם הנוכרים מחויבים להקים מערכות משפט לפי העקרונות של התורה והיהדות, או שכל מלך בעצמו יחקק לו משפטים על כל פרט ופרט לפי חפצו (שו"ת חתם סופר ח"ו סימן י"ד).

אם לומדים מאברהם, הרי שמדובר בדינים שהיו קודם מתן תורה. ולכן כל מערכת משפטית ושלטונית מקיימת את ההלכה הזאת, בין אם מדובר בדמוקרטיה ובין אם מדובר בדמוקרטיה עממית וכד'. אבל אם לומדים את חיוב הדינים מפסוק שאחרי מתן תורה, הרי שיש על הנוכרים חובה ללמוד את חובת מערכות המשפט מהיהדות.

זכויות יוצרים ברמב"ם

הרמב"ם פסק שהנוכרים מחויבים למערכת הצדק של התורה. ועל-פי העיקרון הזה הוא פסק הלכה על שאלה בנושא זכויות יוצרים שהתחדשה בעקבות המצאת הדפוס. ההלכה הזאת קיימת ביהדות, אבל הגויים עדיין לא נתנו עליה את דעתם.

יהודי הדפיס את ספרי הרמב"ם בהשקעה גדולה (שהרי בימיהם היו מסדרים בדפוס אות אמת). אחרי ההדפסה התקנא גוי באותו יהודי והחל גם הוא להדפיס את הרמב"ם בדפוס שלו. מיותר לציין כי בהדפסתו זו הוא פגע בכל ההשקעה הגדולה שהשקיע המדפיס הראשון.

לדעת הרמב"ם ההלכה היא כמו דעת רבי יצחק, והנוכרים מחויבים לכללי ההלכה כפי שהם נהוגים בישראל. בעל ה"צ"ץ אליעזר" (חלק טז סימן נה) הביא ראיה לרמב"ם מדברי הרמב"ם שכתב על הנוכרים: "צוה אותם בדיני גנבה ואונאה ועושה ושכר ודיני השומרים ואונס ומפתה ואבות נזיקין וחובל בחבירו ודיני מלוה ולוה ודיני מקח וממכר וכיוצא בהן, כענין הדינין שנצטוו ישראל" (בראשית לד ג).

אמנם מהרמב"ם משמע בכמה מקומות שהדינים שהגויים חייבים בהם הם הדינים שלהם. שהרי כתב הרמב"ם: "שני עכו"ם שבאו לפניך לדון בדיני ישראל רוצו שניהם לדון דין תורה דנין, האחד רוצה והאחד אינו רוצה אין כופין אותו לדון אלא בדיניהן" (מלכים י"ב). וכן בעוד מקומות רבים.

גילוי כבוד ה' – בירושלים

בין כך ובין כך באחרית הימים בוודאי ידונו כל הנוכרים בדיני ישראל, שהרי הנביאים ישעיהו ומיכה התנבאו על כך שכל הגויים יבואו ללמוד צדק מישראל. שכך אמרו: "וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יְהוָה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂאָא מִגְּבֻעוֹת". לא לישראל בלבד, אלא לאומות כולן. "וְנִהְיוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם: וְהָלְכוּ עִמָּם רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה אֵל ה' אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאַרְחֵיהֶם כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר ה' מִירוּשָׁלַם".

בעקבות זאת לא תהיינה עוד מלחמות בעולם. "וְשִׁפְט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכַתְּתוּ חֲרֻבוֹתָם לְאֵתִים וְחִנִּיתוּתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת לֹא יִשָּׂא גוֹי אֶל גוֹי חֲרָב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה" (ישעיהו ב. מיכה ד).

גילוי כבוד ה' – דרך עם ישראל

כן מתנבא גם זכריה (פרק ח) על "וּבָאוּ עַמִּים רַבִּים וְגוֹיִם עֲצוּמִים לְבַקֵּשׁ אֶת ה' צְבָאוֹת בִּירוּשָׁלַם וְלַחֲלוֹת אֶת פְּנֵי ה': כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת בְּיָמֵים הַהֵמָּה אֲשֶׁר יִחְזִיקוּ עִשְׂרֵה אֲנָשִׁים מִכָּל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם וְהִחְזִיקוּ בְּכַנְף אִישׁ יְהוּדִי לְאִמּוֹר וְלָכֶה עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ אֲלֵכֶם עִמָּכֶם".

הם ילמדו תורה שמוותרת להם, ויפנימו את ערכיה עד שיתקיים בהם: "לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קִדְשִׁי כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ דַּעַה אֶת ה' פְּמִים לְיָם מְכֻסִּים" (ישעיהו יא). יהי רצון שיהיה במהרה בימינו. אמן.

סיפורים על הרב זצ"ל

כִּי הוּא חֲכָמְתְּכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים

פעם היה סכסוך גדול מאוד בין כמה שיחים בדואים לבין בנו של השיח הגדול של הנגב. דרכם של הבדואים, כידוע, היא "נקמת דם". על אדם אחד שנהרג בטעות או בכוונה יכולים ליהרג עשרות אנשים בנקמות דם הדדיות. במקרה זה, כיוון שהסכסוך היה קשור לבנו של השיח הגדול שבנגב, היה צריך למצוא פתרון בהקדם. הצדדים הובאו לבית הדין המוסלמי אך לא הצליחו להסכים על שופט מוסלמי שיטפוט ביניהם.

סיפר הרב זצ"ל: "יום אחד בדרכי לבית הדין (בבאר-שבע) ראיתי התקהלות גדולה סביב בית הדין של המוסלמים. הסכסוך מושך קהל רב של בדואים וההמולה הייתה רבה. והנה אני רואה לחם זרוק ברחוב, הרמתי אותו, נישקתי אותו והנחתיו במקום גבוה. לפתע אני שם לב שאיזה שיח רץ אחרי ועמו שני שוטרים ישראלים. פנה אלי השיח הגדול של הבדואים בשפה הערבית ואמר לי: 'אתה, אתה!' עשיתי עצמי כמי שאינו מבין את השפה הערבית. אבל השיח הזקן לא הרפה ממני. השוטרים שהיו עמו הסבירו לי שהשיח הזקן רוצה שאני אחיה השופט בסכסוך שבין החמולות של הבדואים. הם אמרו לי שהשיח ראה אותי מרים את הלחם מהרצפה, ומעשה זה השאיר עליו רושם גדול, ולכן הוא מעוניין שאני אשפוט בתיק של בנו. אמרתי להם שאני מקבל משכורת כדי לדון בעניינים שבבית דין שלי ולא בסכסוכים של המוסלמים. אבל לא הייתה לי ברירה והסכמתי להיות בורר ביניהם, אם גם הצד השני יסכים. השוטרים שאלו וגם השיחים האחרים הסכימו שאני אחיה הבורר וחשבתו שיש בכך קצת כבוד שמים".

המשיך הרב ואמר: "זה מה שנאמר: 'וְשִׁפְטֶם וְעִשִּׂיתֶם כִּי הוּא חֲכָמְתְּכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עִם חֲכָם וְנִבְנוּ הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה'. כי כשגויים מכירים בצדקת התורה ונושאים, יש בזה דבר גדול. הם אומרים: רק עם חכם ונבון גוי הגדול הזה. הסכמתי, ובמקום לדון עשיתי ביניהם פשרה וסולחה. וכולם יצאו מרוצים".

תשובה כהלכה

ארץ זית שמן. עצרתי שמן מזיתי גינתי. האם מפרישים תרומות ומעשחת למחת שפיחת הגינה הפקר בשמיטה? הזיתים הללו חנטו לפני השמיטה, לכן חייבים בהפרשת תרומות ומעשרות.

זריז. האם בדיקת תמר אחד מתוך שקית פוטרת את כל התמרים מבדיקת תולעים? צריך לבדוק שלושה תמרים לפחות.

וריון. האם מותר לגלוש על אינטרנט "רימון" של אדם אחר באופן שאינו פוגע או מאט לו את השיחות, או שיש בזה גולז? מותר במקרה שזה אכן לא מאט, אם זה זמני או חד-פעמי, ורק במקום שאין קוד.

אביהם של ישראל
בעקבות מצוות "ושבתה הארץ"
חדש! להזמנת: **02-6521195** harav.co.il

הנכם מוזמנים להצטרף לשיבה הקטנה בכוכב השחר
"ארחות מרדכי"
לאורו של מרן זצוק"ל
ובעידודו של הרה"ג **שמואל אליהו** שליט"א

- תכנית לימודים מקיפה בגמרא, תנ"ך, משנה, הלכה אמונה וחסידות
- פעילות חברתית, חוגים וטוילים ■ אפשרות לבגרות בשנה האחרונה

תלמידי כיתות ט', י' מוזמנים להצטרף!
לפרטים בשעות הבוקר - 029400473
בשעות הערב - הרב בני 058-4004971

המעוניינים לקבל את העלון במייל או מידע על שיעורים נא לשלוח פרטים במייל harav52@gmail.com או sms 058-5200020 | לשכת הרב שמואל אליהו | [f](https://www.facebook.com/harav52) | להזכרת שמות יקירכם בעלון לע"ג / לרפואה / לזיווג - 050-6000417

האחים דויטש
תעשיות טקסטיל
איזור התעשייה קרית מלאכי

קונדיטוריה
האחים עיני
בני ברק. כשרות למהדרין
איכות ועבודה עברית

בית הדין לדיני ממונות
"דרכי הוראה"
בבית המדרש של מרן הראשון לצ"צ זצוק"ל
טל. 02-6514399 פקס. 02-6536842

הפצת "קול צופר"
הפצה שבועית של
עלוני פורשת שבוע
לבתי כנסת
בכל רחבי הארץ
יוסי בן-דוד 03-6106329
0528908518@gmail.com

שיווק עופות בכשרות מוהדרת
עם כל החומרות וההידורים של
בד"ץ "דרכי הוראה"
מיסודו של מרן הרה"ג **מרדכי אליהו** זצוק"ל
בראשות בנו הרה"ג **יוסף אליהו** שליט"א
ובפיקוח בית הדין ששי" **"דרכי הוראה לרבנים"**
טל. 058-6316969 079-958-995-995